

Warszawa, dnia 3.09 2012 r.

DSO-5000-159/12/DO

Pan
Marek Tramś
Prezes Zarządu Związku
Powiatów Polskich

W związku z pismem z dnia 10 stycznia 2012 r. Nr Or.A.0715/10/12 w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych, adresowanym do Ministra Sprawiedliwości Pana Jarosława Gowina, a przekazanym zgodnie z właściwością do Departamentu Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości – uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Na wstępie pragnę podnieść, iż prowadzona przez Ministra Sprawiedliwości polityka służyć ma doprowadzeniu sądownictwa powszechnego, w tym jego struktury organizacyjnej, do stanu porównywalnego ze standardem sądownictwa w wiodących państwach Unii Europejskiej oraz do sprostania przez sądownictwo powszechne wymogom Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Rzeczpospolita Polska ma bowiem, wypływający z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 6 cytowanej Konwencji, obowiązek takiego organizowania systemu jurysdykcyjnego, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzygnięciu spraw sądowych w rozsądnych terminach.

Nadrzędnym celem polityki Ministra Sprawiedliwości powinno być zatem zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu.

Zasadnicze bariery na drodze realizacji określonego powyżej celu, to aktualnie między innymi niewłaściwa (niedostosowana do bieżącego wpływu spraw) alokacja zasobów etatowych sądownictwa powszechnego, w szczególności w grupie etatów orzeczniczych, oraz wadliwa struktura organizacyjna sądownictwa powszechnego utrudniająca wykorzystywanie zasobów etatowych stosownie do zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, w sposób umożliwiający terminową realizację zadań.

Funkcjonowanie sądów powszechnych w obecnych warunkach organizacyjnych pociąga za sobą zbyt wysokie koszty w stosunku do efektów orzeczniczych możliwych do osiągnięcia przy dotychczasowym poziomie finansowania, w szczególności z uwagi na brak możliwości racjonalnego wykorzystania kadr sądownictwa powszechnego. Nie sprzyja również konieczności zapewnienia jak najwyższego poziomu orzecznictwa sądów powszechnych.

Dlatego też nieodzowne jest maksymalne ograniczenie dysproporcji między wielkością i zakresem kompetencji jednostek tego samego szczebla oraz zapewnienie wszystkim sądom porównywalnych warunków funkcjonowania. Reorganizacja sądownictwa powszechnego służyć ma istotnej poprawie sprawności postępowania, głównego czynnika stanowiącego o dostępie obywateli do sądu, przy właściwej alokacji środków budżetowych ponoszonych na sądy powszechne.

Dostęp obywatela do sądu jest bowiem wypadkową zarówno sprawiedliwego, jak i szybkiego rozstrzygnięcia sprawy. Jego zasadniczą miarą nie jest już odległość siedziby życiowej obywatela od sali rozpraw. Odległość, jaką obywatel musi pokonać po rozstrzygnięciu, jest aktualnie wyłącznie jednym z wielu elementów, które składają się na ocenę dostępności do sądu, zresztą w dobie powszechnej elektronizacji jego waga jest coraz mniejsza.

Prowadząc prace koncepcyjne dotyczące struktury organizacyjnej sądownictwa powszechnego, brano pod uwagę następujące uwarunkowania: obszar właściwości sądu, liczbę wpływających spraw, strukturę wpływu i załatwienia spraw, limity etatów we wszystkich grupach zatrudnienia, stan obciążenia pracą sędziów (w zakresie właściwego rozmieszczenia kadry), warunki komunikacyjne (pod kątem możliwości dojazdu stron do sądu), położenie terytorialne sądu, warunki lokalowe sądu (powierzchnia, liczba sal rozpraw), miejsce zamieszkania pracowników sądu we wszystkich grupach zatrudnienia (w zakresie ewentualnych utrudnień związanych z dojazdem do pracy), odległości między poszczególnymi sądami, w tym miejscowościami znajdującymi się w obszarach ich właściwości (między innymi pod kątem ewentualnych utrudnień związanych z dojazdem do sądu w sprawach odwoławczych).

Przygotowany w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt rozporządzenia w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych oraz ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych przewiduje zniesienie 116 sądów rejonowych o limicie etatów do 12 sędziów włącznie. Jednocześnie, w wyniku połączenia znoszonych jednostek powoływane będą sądy o limicie wynoszącym co najmniej 15 sędziów.

Przedmiotowy projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości podlega zaopiniowaniu przez: Prezesów Sądów Apelacyjnych, Okręgowych i Rejonowych, Krajową Radę Sądownictwa, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”, Stowarzyszenie Sędziów „Themis”, Stowarzyszenie Sędziów Sądów Rodzinnych w Polsce, Naczelną Radę Adwokacką, Krajową Radę Radców Prawnych i Krajową Radę Komorniczą.

Ostateczny kształt tego aktu prawnego, w tym także w zakresie określenia sądów przejmujących, zostanie wypracowany po zakończeniu konsultacji społecznych. Planuje się, że omawiana reforma struktury organizacyjnej sądownictwa powszechnego wejdzie w życie z dniem 1 lipca 2012 r.

Zasadnicze znaczenie ma fakt, iż w celu zagwarantowania obywatelom dogodnego dostępu do sądu, wszystkie wydziały jednostek przewidzianych do zniesienia – cywilny, karny,

rodzinny i nieletnich, pracy oraz ksiąg wieczystych - przekształcone zostaną w wydziały zamiejscowe sąsiednich sądów. Budynki wykorzystywane obecnie przez sądy przewidziane do zniesienia będą stanowiły siedzibę wydziałów zamiejscowych.

Biorąc pod uwagę powyższe wyjaśnienia, wskazuję, iż przedmiotowa zmiana organizacyjna nie spowoduje negatywnych skutków społecznych i tym samym nie może być utożsamiana z ograniczeniem prawa obywateli do sądu.

W sądach rejonowych, w strukturze których funkcjonować będą wydziały zamiejscowe, powstaną pionory orzecznicze o odpowiedniej etatyzacji, co umożliwi lepsze i bardziej wydajne wykorzystanie kadry sędziowskiej, referendarzy i asystentów sędziów. Należy bowiem zauważyć, że w małych jednostkach sądowych nieobecność jednego lub dwóch sędziów w wydziale powoduje poważne problemy z opanowaniem wpływu i bardzo często skutkuje szybkim narastaniem zaległości. Jednocześnie z uwagi na niewielką obsadę orzeczniczą wydziałów małych sądów rejonowych, możliwość przesunięcia sędziów między wydziałami jest niewielka.

Wskutek przygotowanej reorganizacji, sędziowie będą mogli orzekać, w zależności od potrzeb, w wydziale zamiejscowym lub też w wydziale jednostki macierzystej. Nastąpi zatem wyrównanie obciążenia pracą sędziów, co przełoży się na realizację celów reformy.

Pracownicy administracyjni zatrudnieni w wydziałach orzeczniczych sądów przewidzianych do zniesienia będą w dalszym ciągu wykonywali swe obowiązki w ramach wydziałów zamiejscowych. Natomiast urzędnicy agend administracyjnych będą mogli znaleźć zatrudnienie w wydziałach orzeczniczych wymagających wzmocnienia lub też ewentualnie w agendach administracyjnych jednostek macierzystych.

W dalszej perspektywie na skutek lepszego wykorzystania kadry orzeczniczej w sądach objętych reformą, możliwe będzie przenoszenie uwolnionych etatów sędziowskich do innych sądów, w których obciążenie pracą jest znacznie większe i występują zaległości strukturalne w rozpoznawaniu spraw.

Jakkolwiek omawiane zmiany organizacyjne skutkować będą ograniczeniem wydatków w związku z likwidacją stanowisk funkcyjnych w znoszonych sądach, to jednak poszukiwanie oszczędności w budżecie resortu sprawiedliwości nie stanowiło decydującej przesłanki dla podjęcia działań odnośnie zniesienia niewielkich sądów rejonowych.

Reasumując informuję, że celem omawianej reformy sądownictwa jest zrationalizowanie nadmiernie rozdrobnionej struktury sądownictwa powszechnego, a nie degradacja powiatów. Istotne jest przy tym, iż zgodnie z postanowieniami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, władza sądownicza jest niezależna od innych władz. Tym samym, Minister Sprawiedliwości kształtując sieć sądownictwa powszechnego nie jest w żaden sposób ograniczony założeniami reformy administracyjnej i podziałem terytorialnym kraju.

ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Sądów i Organizacji
i Analiz Wykładni i Sprawiedliwość

sędzia Krzysztof Sieryna